

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

66. An liceat vendere Iudæis Agnum, quam scio ab ipsis immolandum; & quid de similibus venditionibus? Ex quo infertur, qua ratione sit licitum, vel illicitum conficere, at vendere res aliquas, quibus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

idem dixerim de edificio fanorum, nisi quod minor causa excusat, quia ubi permittitur Iudæis Synagoga, possunt operifices eam struere. Ita Hurtado, & sibi obicit S. Thomam, qui ait, peccatum hominem exercentem artem, cuius opere nullus possit nisi malè uti, ut qui idola efficeret. Sylvester *ver. infidelitas, quest. 4.* respondet loquutum S. Thomam de artifice volente suo opere compleri idololatriam aliorum: at Sylvester fugit, non exponit S. Thomam discrimen adducentem inter artificem, cuius operibus nullus potest bene uti, & eum, cuius opere possumus & uti & abuti; at si hic secundus eo animo operaretur, etiam peccaret: ergo sentit S. Thomas structuram idoli esse intrinsecè malam.

4. Respondet verò Hurtado rectè id dictum à S. Thom. quia qui se addicit illi arti, ipse absque necessitate se facit scandalum, cum possit aliam artem exercere. Vnde histriones gravissimè peccant, & sunt per se (ut nunc histrioniam exercent) in statu peccati mortalis, quia nulla necessitate compulsi se addicunt arti, quam sciunt esse inanis spectatoribus: at non agit S. Thom. de eo, qui casu cogitur ad efficiendum idolum, ut nunc non peccaret histrio in agenda fabula Leandri ad vitandum graue damnum. Et hæc omnia dicta sunt secundum mentem Hurtadi, & Castri Palai.

5. Nam, ut verum fatear, prima opinio magis mihi placet, quia, ut optime aduertit Iacobus Granado in 2. 2. *contr. 1. tract. 15. disp. 12. n. 6.* licet fabricatio idoli, aut constructio Synagogæ si metaphysicè considerentur, possint à malo sine præcindi, moraliter tamen non possunt: nam idolum est quædam figura sub tali ratione, aut eum talibus signis, quæ non nisi ad falsi Dei cultum ex institutione Reipublicæ referuntur, & constructio Synagogæ non est ad aliud, quam ad cæremonias Iudaicas. Ergo qui talia construit, aut vendit, non potest præcindere intentione sua malitiam ibi repertam. Ergo per se cooperatur mala, ac proinde grauitè peccat. Et sanè mens ipsa omnino dissentaneum esse, apprehendit hominem aliquem intentum esse construendis idolis; aut ex illorum venditione lucrum reportare: nec video quomodo non exhibeat aliquem cultum idolo, qui construit, ut vendat Ethnicis illud adoraturis. Et ita hanc sententiam nouissimè docet doctissimus Andreas Duuallius in 2. 2. *D. Thomæ tract. de fide, q. 7. art. 9. conclus. 1.* An verò si non possit fabricare

idolum à Christiano, possit tamen vendi, infra dicendum erit.

RESOL. LXV.

An liceat vendere Gentilibus idolum ad evitandum periculum mortis? Ex part. 5. tractat. 7. Resol. 36.

Sup. hoc in §. 1. **V**idetur respondendum negatiuè, quia Doctores absolute docent talem venditionem esse illicitam, nec excipiunt casum necessitatis. Vide Lorcam in 2. 2. *quest. 10. art. 9. num. 5.* Castrum Palaum tom. 1. *tract. 6. disp. 6. punct. 8. num. 2.* Duuallium in 2. 2. *D. Thomæ tract. de fide, quest. 7. art. 9. concl. 1.* Molfesium in *summa tom. 1. tract. 8. cap. 10. n. 66.* Ioannes VVigers in 2. 2. *q. 10. art. 9.* Verùm Valentia tom. 3. *disp. 1. q. 10. punct. 6.* cum Syluestro docet eam venditionem in tali casu licere, quod non cenfer improbabile Coninch, *de fide disp. 18. dub. 13. concl. 1. n. 12.* quia cum hæc venditio ex se, & prout proficiscitur à vendente, non cedat in honorem, aut cultum falsæ religionis, sed solum quatenus vendens per eam videtur consentire & cooperari

male alterius emptioni ac intentioni, extrema necessitas videtur eum excusare & efficere, ne illa venditio secundum moralem æstimationem censetur licet & nunc vilo modo fieri in talem finem, aut esse cooperatio alterius malitiæ, sed solum medium euadendi præsentis periculum. Confirmatur, quia qui facit id instrumenta, quibus alienam domum est edificandam, aut furioso paranti alterum occidere dat gladum, quo facinus perpetraturus est, non minus videtur horum malæ voluntati cooperari, quam ille qui Ethnicis vendit idolum, & tamen si illi id faciant, quia alter mortem nequeunt euadere, ratione huius circumstantiæ non censentur aliorum nequitia moraliter cooperari, & excusantur ab omni culpa; ergo idem dicendum videtur, de vendente idolum, ne alia occidatur, & fortè D. Thom. alique absolute docentes talem venditionem esse illicitam, hunc casum non negant, quia facile possunt intelligi eam per se esse illicitam, nisi ex huiusmodi circumstantiis excusetur. Ita Coninch, qui non audeat hoc concedere in venditione idoli, vel illius consecratione, aut vestis sacerdotalis ad petitionem infidelis factam; & de hoc dictum est *suprà.* Nota etiam quod sententiam Valentia tenet nouissimè Adamus Tannerus tom. 3. *disp. put. 1. q. 9. dub. 5. n. 144.* docens, Christianum magna egestate presum, quam aliunde subleuare facile non possit, posse infideli idolum vendere, si modò mala intentio absit, & quacumque demum ratione conser, eum hoc non facere ea intentione, ut eiusmodi superstitioni foueat, aut eam quouis modo profiteatur; sed, ut dixi, Doctores contrariam sententiam tenent communiter.

RESOL. LXVI.

An liceat vendere Iudæis Agnum, quem scio ab ipsis immolandum; & quid de similibus venditionibus?

Ex quo inferitur qua ratione sit licitum, vel illicitum conficere, aut vendere res aliquas, quibus cooperatores creduntur ad peccandum abuturi, ut vestes, arma, fucos, venena, &c. Ex p. 5. u. 7. Resol. 37.

§. 1. **L**ibet huic quæstioni respondere cum verbis Petri lorca in 2. 2. *questione 10. articulo 9. num. 5.* ubi sic ait: Consentunt omnes nefas esse vendere, aut quomodolibet ministrare ea que per se ad infidelitatem conferunt, nec alium vium habent, ut vestes sacerdotales, idola, templa idolorum, Synagogas & similia, quia hoc est cooperari prauis actionibus. Et eodem modo viuendum non licet præbere alicui construere, aut vendere quæ per se malæ actionis instrumenta sunt. Solus ergo est dubitatio de indifferentibus, quæ per se determinata non sunt ad prauæ actionis vium, sed possunt in alios vsus assumi, ex malitia tamen infidelis ad infidelitatis actiones applicantur, ut vendere agnum Iudæo, quem ipse immolet, purum, aut serua Gentili, ex quibus vestem sacerdotalem conficiat. In quo puncto conueniunt etiam auctores peccatum esse, si ista vendantur ea intentione; ut infidelis ad infidelitatem eis utatur, & nullum esse peccatum, si vendantur cum ignorantia probabili futuri vsus. Sed controuertitur vendantur sine intentione, cum scientia tamen prauis vsus. Ioannes Medina C. *de restruct. quest. 30. numero 7. c. Antoinin. 3. part. iit. 1. cap. 27. §. 3.* Rosell. *ver. de datus Armilla versicul. Infidelitas, numero 7. c. datus.* Armilla versicul. *Infidelitas, numero 7. c. datus.* Melius tamen Caietan. *articul. 4. bonus quest. 6.*

¶ q. 169, art. 2. Angelus *vers. Infidelitas*, num. 1. Natus in *summa* cap. 20. num. 16. & cap. 23. num. 91. dicunt non esse peccatum, quia cum hac instrumenta indifferentia infideli praeantur, actio iniqua eius non est volita directe, neque indirecte, est enim effectus per accidens, & non per se consequens, qui non imputatur, etiam si sit prauius, dummodo non sit intentus, ut patet ex doctrina S. Thom. 1. 2. *quest. 74. art. 8. & quest. 20. art. 4.* Quidam limitant hanc sententiam ut vendere non liceat; si eo quod non dederim speretur impediti peccatum alterius, & ego non patior detrimentum aliquod magni momenti. Sed non oportet his scrupulis innodare conscientiam, nam hic non agimus de obligatione impediendi peccatum alterius, quae provenit ex correctione fraterna & charitate, & habet suas regulas, quas agentes de charitate trademus; nunc vero solum agimus de ea obligatione, quae oritur ex cooperatione & concursu ad iniquam alterius actionem, & qui huiusmodi instrumenta ministrat, raro impeditur poterit alterius peccatum, & rarius tenetur discutere, an impedire valeat. Aliter tamen ego limito sententiam hanc, quo pacto potest etiam in concordiam cum priori reddi. Nam aut instrumenta haec quantumcumque indifferentia dummodo sint apta, praebent non solum ei, quem scio, vel probabiliter credo male usurum, sed etiam exercenti actu pravam actionem, vel ad eam proximè parato, aut solum dantur cum dubio, vel praecognitione pravi usus, non tamen in ipso exercitio, aut exercitium paranti. In primo casu non dubio peccatum esse quomodocumque dare cooperationem in re iniusta. Ratio est, quia vel non possunt hoc modo dari sine expressa intentione mali eventus, vel ex circumstantiis efficitur causa per se hic & nunc illius effectus pravi, hac enim ratione peccaret, qui tendenti ad occisionem alicuius praeberet gladium, & qui agenti, aut paranti bellum iniustum venderet arma & comestum, & qui sacrificanti Iudaeo, aut Gentili praeberet agnum, aut victimam. In secundo vero casu procedit secunda sententia, & eius fundamentum. Haec omnia Lorca, quem sequitur Coninch *de fide, dispnt. 28. dub. 13. conclus. 2. n. 214.*

2. Unde ex his inferitur qua ratione sit licitum, aut illicitum conficere, aut vendere res aliquas, quibus emptores creduntur ad peccandum abuturi, v. g. vestes, quibus abutentur ad superbiam, aut luxuriam, arma, quibus ventur in bello iniusto, aut aliquem iniuste occidunt. Dicendam enim est primò non licere eiusmodi res vendere, quae communiter solent in malum usum peti, nisi nobis constet hic & nunc non peti in malum usum. Hinc pharmacopola prohibentur passim omnibus vendere venena. Secundò licere bona intentione conficere & vendere res ex se ac communi usu indifferentes ad bonum, vel malum usum, est sciam eumentem aliquando iis ad malum abuturum, modò venditio, atque emptio ita fiat, ut ex iis earumve circumstantiis non possit hic & nunc colligi ille malus usus futurus, siue mala eumentis intentio; secus vero esset quando emptio cum eis circumstantiis sit, ex quibus exterius apparet mala eumentis intentio. Hinc illicitè iam furenti, & mitanti alteri necem vendo gladium. Item illicitè deferto arma ad castra eorum, qui iniquum bellum gerunt, aut etiam iam apertè ad illud proficiscentibus illicitè ea vendo. Secus esset si aliquibus meam officinam omnibus patentem instat aliorum accedentibus ea venderem, quos ex aliquibus aliis signis conicerem velle ad bellum iniustum proficisci, aut aliquando aliquos occisurus, tunc enim his, sicut aliis, licet ea vendo; nisi forte non vendendo possem eorum peccatum vel absolute, vel magna ex parte ini-

pedire, tunc enim si sine notabili meo incommodo possem ea non vendere, ad hoc tenerer. Quòd si non possem ea non vendere sine tali incommodo, tunc videndum est, an malum quod non vendendo impedirem, sit tanti momenti, ut ad illud evitandum teneat illud incommodum pati, vel contra; an sit levius, quam ut teneat illud cum igno meo incommodo impedire? In secundo enim casu licet talem rem vendo, ut incommodum vitem, secus est in primo. Quae etiam locum habent in venditione rerum, & se indifferentium, quae communiter ad malum finem petuntur (ut sunt venena, & similia) aut iis circumstantiis petuntur, ex quibus patet eas ad malum usum peti. Et haec omnia docet Coninch *vbi supra, num. 217. 218. & 219.* Vide etiam me ipsum in *1. p. tract. 8. ref. 41.* neque deferas videre Syllium in *2. 2. quest. 77. art. 4. queritur 1. concl. 1. & seq. & Castrum Palatum tom. 1. tract. 6. dispnt. 6. punct. 8. per totum.*

3. Verum post haec scripta inuenio Hurtadum de Mendoz. in *2. 2. disp. 76. sect. 5. §. 179.* docere, urgente necessitate gravi licere ministrare Iudaeo agnum, quem emit immolandum; & contra Lorecam putat, parum referre Iudaeum esse paratum, vel imparatum. Sed circa praesentem quaestionem vide etiam Duallium in *2. 2. D. Thoma, tractat. de fide, quest. 7. art. 6. concl. 2.* Granad. in *2. 2. contr. 4. tractat. 18. disp. 12. num. 3.* Malderum & Vigiers in *2. 2. quest. 10. articul. 9.*

RESOL. LXVII.

An licite possis ministrare indifferentia, eo quod proximus alius erat transgressurus praecipuum, ut v. g. admonere scalam, vel humero sustentare, quando quis vult furari, aut hominem interficere, vel fornicari, aut vendere Agnum Infideli, quem scis velle ad immolandum Idolos; fucos mulieri, quos scis velle ad alliciendum iuvenes ad corpem sui amorem; & etiam de canponibus, tabernariis, & similibus agitur? Ex part. quinta tractat. 7. Ref. 38.

§. 1. Negatiue respondet Suar. *de charitate, dispnt. 10. sect. 3. n. 2. & sect. 4. num. 5.* cum Castro Palao *tom. 1. tract. 6. disp. 6. punct. 10. num. 4.* & ratio est quia si proximus, verb. g. alibi non esset soluturus ieiunium, & tu nulla causa intercedente cenam subministras, feceris omnes conueniunt te peccatum, quia aliquo modo concurris peccato alterius. At quòd alibi proximus sit soluturus ieiunium, non immutat tuum concursum, qui in subministracione cenae consistit. Ergo eodem modo concurris. Praeterea contra distinctionem Sanchez est, quia tota malitia harum actionum indifferentium sumitur à peccato, quod adiuvant; cum autem hoc graue sit, ut supponimus, semper debet dare malitiam grauem. Ergo vel esse alibi proximum peccatum excusat, ne peccatum proximi iis actionibus indifferentibus tribuat malitiam; vel si non excusat, non poterit illam minueret. Adde esse proximum eodem modo peccatum, esto tu non ministras necessaria peccato, est contingens, & forte ita non erit, poterit enim alia via impediri à peccato, vel Dei inspiratione remoueri, quantumuis modò sit determinatus. Ergo quantum est ex te, teneris hunc effectum bonum possibilem promouere, & impedimentum ei non apponere.

2. Verum Sanchez in *summa tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 16.* circa praesentem quaestionem sic distinguendum existimat, si res indifferens sit ita proximè ad peccatum ordinata, ut per se mala sit merito

Quae tunc est in tom. 6. n. 3. Ref. 110.

Sup. hoc in Ref. praeterea ab eius principio

Sup. hoc in tom. 4. n. 6. Ref. 125. & hic infra in Ref. 73. eorundem in §. Item contra Vasquez.

Sup. hoc in Ref. praeterea à principio, & in §. vnde, & infra

